

دستاوردهای نوین روانشناسی در آموزش و پرورش

سمیه مسلمی پور

دانشجوی کارشناسی ارشد بالینی، دانشگاه سیستان و بلوچستان
 اداره آموزش و پرورش شهرستان میرجاوه، آموزشگاه شهدای بانک مسکن
 sam0734978@gmail.com
 09120734978

چکیده :

روانشناسی آموزشی شامل مطالعه نحوه یادگیری افراد از جمله روش های تدریس، فرآیند های آموزشی و تفاوت های فردی در یادگیری است. هدف درک چگونگی یادگیری و حفظ اطلاعات جدید توسط افراد است. این چکیده به تحلیل ارتباط نقش ها و تاثیرات دو حوزه روانشناسی و آموزش و پرورش بر یکدیگر می پردازد. روانشناسی به عنوان علم مطالعه رفتار و فرایندهای ذهنی، در زمینه های گوناگون از آموزش و پرورش تاثیرات بسیاری دارد. ارتباط بین روانشناسی و آموزش به عنوان یک حوزه تلاقی میان دو علم مهم، توجه زیادی از محققان و علاقه مندان به آموزش و تربیت جلب کرده است. این چکیده به تحلیل ارتباط نقش ها و تاثیرات دو حوزه روانشناسی و آموزش تاثیرات بسیاری دارد. این تاثیرات برنامه های تربیتی و آموزشی مناسب و ارتقاء محیط های یادگیری موثر باشند. در این مقاله، نقش ها و اهمیت روانشناسی در طراحی و اجرا برنامه های آموزشی مورد بررسی قرار می گیرد. ارتباط موثر میان روانشناسی تربیتی و توسعه اجتماعی، هیجانی و شخصیتی دانش آموزان مورد ارزیابی قرار می گیرد. به عنوان مثال، اصول روانشناختی می توانند در طراحی راهبردهای تدریس کمک کنند تا به سبک های مختلف یادگیری دانش آموزان پاسخ داده شود. همچنین، تفهیم عمیق تر در خصوص عوامل رفتاری و مشکلات رفتاری دانش آموزان، می تواند به معلمان و مشاوران در تعیین راهبردهای موثر برای مدیریت این مشکلات کمک کند. در نتیجه، این مقاله نشان می دهد که ارتباط نزدیک بین روانشناسی و آموزش و پرورش باعث بهبود کیفیت فرآیند یادگیری و تربیت می شود.

واژگان کلیدی:

روانشناسی پرورشی، روانشناسی تربیتی، آموزش، یادگیری

مقدمه :

موضوع همه اقسام علم روانشناسی ، بررسی رفتار و فعالیتهای موجود زنده بخصوص انسان برای سازگاری با محیط زندگی و عوامل اساسی رفتار می باشد اما هدف تحقیق هر یک از آنها با دیگری متفاوت است . چنانچه هدف در روانشناسی رشد ، شناخت مراحل حیوان و انسان و شناخت عوامل ارثی و نژادی و محیطی موثر در رشد بدنی - عقلی - عاطفی و اجتماعی و موضوع آن رفتار و فعالیتهای ارگانیزم در حال رشد می باشد و موضوع روانشناسی کودک رفتار و فعالیتهای کودک انسان و موضوع روانشناسی اجتماعی ، رفتار اجتماعی می باشد .

روانشناسی تربیتی شاخه ای از روانشناسی است که شامل مطالعه نحوه یادگیری افراد، از جمله روش های تدریس، فرایندهای آموزشی و تفاوت های فردی در یادگیری است .

روانشناسی تربیتی به روی فناوری های مختلفی که در بحث آموزش استفاده می شود، تمرکز می کنند . اینکه معلمان چطور برنامه تحصیلی را تدوین میکنند، پلن و سرفصل های تدریس در کلاس چگونه تعیین می شود . نانش روانشناسی تربیتی ، دارای اهمیت اساسی در حل مسائل تدریس و تربیت است . روانشناسی تربیتی یکی از مهم ترین رشته هایی است که به بحث و بررسی پیشرفت های درسی و نارسائی تحصیل یادگیرندگان می پردازد .

توصیف وضع موجود :

به بیان دیگر در روانشناسی دو موضوع مورد مطالعه روانشناسی است :

- 1- رفتار فرد
- 2- ذهن ، سطح هوشیاری او و هدف از این مطالعه جستجوی قوانین رفتار آدمی و علت پیدایش عکس العمل های متغیر و متفاوت انسان در مقابل تحریک واحد است و اینکه آیا ما قادر به تغییر رفتار خود هستیم یا نه ؟

شواهد (1) :

یکی از ضروری ترین جزء آموزش بهر گیری از روانشناسی در کلاس درس است که به معلمان کمک می کند تا روش های آموزشیرا اصلاح نماید ، توسعه دهند و به ایجاد کلاس های آموزشی غنی بپردازند .
در سال 2015 میلادی انجمن روانشناسی آمریکا (APA) یک گزارش درباره مهم ترین اصول روانشناسی در محیط آموزشی ار دوره قبل از مهد کودک تا دبیرستان را منتشر کرد .

اصل اول :

باورها و تصورات دانش آموزان درباره ی هوش و توانایی می تواند عملکرد شناختی و یادگیری فرد را تحت تاثیر قرار دهد . اکثر دانش آموزهایی که گمان می کنند در مدرسه عملکرد خوبی ندارند ، در راستای یادگیری با مشکل مواجه می شوند . در حالی که ممکن است این عدم یادگیری و عملکرد نامناسب به موجب طرز فکر غلط شکل گرفته باشد
نحوه عملکرد انسان به طور عمیق تحت تاثیر باور های فرد درباره ی توانایی های خود قرار دارد . معلمان توانایی فوق العاده ای برای کمک به دانش آموزان در عرصه یادگیری دارند .

اصل دوم :

دانش های قبلی دانش آموزان می تواند عمل یادگیری را تحت تاثیر قرار دهد . اگر دانش آموزان قبل از ورود یع کلاس درس ، تاریخچه یادگیری خود را درک نماید، می توانند به آموخته های جدید شکل دهند .

اصل سوم :

رشد شناختی یادگیری دانش آموزان به مراحل کلی رشد محدود نمی باشد . روانشناسی رشد از نظریه های مرحله زندگی به عنوان راهی برای درک توانایی عای دانش آموزان مورد استفاده قرار می گیرد .

اصل چهارم :

یکی از مفیدترین اصول روانشناسی در تعلیم و تربیت حاکی از آن دارد که مهارت و دانش های جدید به بیرون گسترش پیداا می کند و در زمینه های مختلف برای دانش آموزان قابل استفاده می گردد. ضرورت دارد دانش آموزان یاد بگیرند که چارچوب ها و زمینه های جدید جایگذاری کند . معلم وظیفه دارد دانش آموزان را راهنمایی نماید تا بتوانند توانایی و یادگیری های جدید را به برنامه های خارج از عرصه یادگیری سرایت بخشد.

اصل پنجم :

کسب دانش و مهارت طولانی مدت وابسته به تمرین است . تمرین موفقیت آمیز ضامن دستاوردهای بلند مدت در دانش و مهارت است . به طور مثال یادگیری مهارت های ریاضیات چهار منظوره با حفظ کردن و مطالعه روزانه در بازه زمانی یک ساعته مقدور نمی باشد . جالب است بدانید که باید تکراربا بازخورد همراه گردد تا دانش آموزان خاص درس های اشتباهی را در حافظه خود مرتکب نگرند.

اصل ششم :

در امر یادگیری بازخورد واضح ، توضیحی و در موعد مناسب به دانش آموزان حائز اهمیت است . بازخورد صرفا به یک نمره خوب محدود نمی شود . بلکه دانش آموزان باید برای نمایش صحیح و نادرست یادگیری بازخورد داشته باشند . زمان شکل گیری بازخورد بسیار اهمیت دارد . همچنین باید بازخورد تا حد امکان به معیار عملکرد نزدیک باشد . به طور مثال اگر بازخورد درباره ی خطاهای دانش آموز در یک واحد جبر مدت ها پس از شکل گیریر کلاس دریافت شود ، نمی تواند به دانش آموز کمکی کند .

تجزیه تحلیل اطلاعات (یافتن راه حل) :

روانشناسی که دیدگاه شناختی دارند ، اینکه چگونه کودکان برای یادگیری انگیزه شخصی پیدا می کنند ، چگونه مشکلات را حل کنند ، چگونه به موارد دیگر علاقه مند شوند .
معلم قبل از شروع به تدریس باید از آمادگی شاگردان خود برای یادگیری آگاهی کامل داشته باشد از این رو پیوسته باید تلاش کند با تحقیق و کنجکاوی اطلاعات لازم را در این زمینه به دست آورد .

انتخاب راه حل و اعتبار بخشی :

مفاهیم اصلی در روانشناسی مبحث چگونگی یادگیری و مهارت ها و نحوه استفاده از آن ها می باشد . به طور کلی می توان مراحل برنامه ریزی توسط روانشناس اینگونه بیان نمود :

- 1- اهداف تدریس ، ویژگی های یادگیرندگان و شناخت رفتاری
- 2- فعالیت هایی از قبیل فرایند یادگیری و بررسی روش تدریس و ایجاد انگیزه
- 3- ارزشیابی و سنجش میزان موفقیت در عملکرد
- 4- نقش محیط در رشد و تربیت افراد

موضوعات ارائه شده در بالا نشان می دهد که روانشناسی تا چه اندازه می تواند بر جامعه تاثیر گذار باشد پس به طور کلی می توان نقش روانشناسی را در دو سوال جستجو نمود.

- 1- چگونه آموزش در یادگیری موثر در روانشناسی موفق باشد ؟
 - 2- چگونه آموزش دهیم که تاثیر گذار بر پرورش فراگیران باشد ؟
- برای تحقیق بخشیدن به این دو سوال در گام نخست باید برنامه ریزی ها و آموزش هایی انجام شود تا بتوانیم به پرورش نیروی انسانی ماهر پردازیم یعنی برای رشد و شکوفایی توانمندی های فراگیران مربیان ماهر و مسلط پرورش دهیم تا آنه ها بتوانند در امور آموزش به بهترین صورت ایفای نقش بکنند .

اجرای راه حل و نظارت :

- روانشناسی می آموزد که فرایند یادگیری چطور اتفاق می افتد .
- به آموزش کمک می کند برای تدریس معلمان و مربیان توانایی فراگیران را به سمت درست هدایت کند.
- به معلمان کمک می کند تا شخصیت دانش آموزان را پرورش دهد، زیرا هدف کل فرایند آموزشی رشد شخصیت فراگیر است
- فناوری آموزشی به فراگیران در آموزش کمک می کند .
- طراحی آموزش
- آموزش ویژه ، کمک به فراگیران که نیاز به آموزش تخصصی داشته باشند .
- توسعه برنامه درسی ، ایجاد یادگیری راه حداکثر می رساند .
- یادگیری سازمانی ، نحوه افراد در محیط های سازمانی

شواهد (2) توصیف وضع مطلوب :

روانشناسی در فرایند یادگیری و بررسی نحوه انتقال اطلاعات می پردازد و مشخص می کند که از چه روشی برای رسیدن به هدف باید استفاده کرد.

- 1- یافتن راه های شناسایی فراگیران که ممکن است به کمک اضافی نیاز داشته باشند .
- 2- برنامه های برای فراگیران که مشکل دارند .
- 3- حتی ایجاد روشهای یادگیری جدید

بسازی از روانشناسان مستقیماً با مدارس کار می کنند. برخی از آنها یا معلم یا استاد هستند ، روش یادگیری جدید را برای فراگیران خود امتحان می کنند و برنامه درسی و دوره های جدیدی را توسعه دهند. حتی ممکن است به فراگیران کمک کنند تا مستقیماً با موانع یادگیری کنار بیایند .

نقش روانشناسی در وضعیت آموزش ؛ در این بخش عواملی مانند محیط کلاس، میزان وسایل کمک آموزشی و... که بر آموزش اثر می گذارد مورد بررسی قرار می گیرند.

نقش روانشناسی در توسعه برنامه آموزشی و برنامه درسی کمک می کند تا بهترین محتواها را برای یادگیری بیشتر فراگیران تولید نماید نقش روانشناسی در تکنیک ارزیابی و تکنیک سنجش مربیان و میزان انتقال اطلاعات و یادگیری فراگیران را یاد می دهند .

ارزیابی نهایی و اعتبار سنجی :

ریشه و خاستگاه اعتبار سنجی را می توان در نظر مختلفی جستجو کرد ، به عنوان یک سیستم اجتماعی باز بر این نکته تاکید می کند که حداقل چهار دسته از عناصر درونی اصلی (افراد، ساختار ، فرهنگ و جو ، قدرت و سیاست) که با هم در فرایند یادگیری تعامل دارند ، تعیین کننده عملکرد مدارس هستند .

براساس نظریه سازمان اهداف مشترکی را بر تعهد جمعی پیگیری می کنند تا با روالی خاص ارزش آن اهداف را ارزیابی کرده ، تئوری و مدل های اثربخشی نیز به نوع دیگری به مقوله اعتبار سنجی و تضمین کیفیت اشاره می نمایند .

نظریه مدیریت کیفیت جامع^۱ دمینگز^۲ با هدف تضمین و ارزیابی کیفیت ، بر بهبود کلیه فعالیت های درونی یک سازمان تاکید می کند و هدف نهایی آن بهبود کیفیت محصولات و خدمات ، از طریق بهبود منابع انسانی ، فرایند ها و تجهیزات موجود و به موازات آن کاهش هزینه حوطه عملیاتی است .

اعتبار سنجی به عنوان وسیله ای برای اندازه گیری وضعیت استقرار سیستم ها در سازمان استفاده می شود تا ضمن اینکه سازمان ، میزان موفقیت خود را در اجرای برنامه های بهبود در مقاطع مختلف زمانی ارزیابی قرار دهد ، بدین وسیله فعالیت هایی از سازمان را که ادراک از کیفیت را تحت تاثیر قرار می دهند نشان می دهد و علاوه بر این ، تعامل بین این فعالیت ها را نشان داده و ارائه سطحی رضایت بخشی از کیفیت خدمات می پردازد ، بنابراین هدف این پژوهش حاضر طراحی مدل اعتبار سنجی است که با شرایط ساختاری نظام آموزش و پرورش متناسب و (د) راستای تضمین کیفیت نظام آموزشی گام بردارد.

¹ Total Quality Management(TQM)

² Demings

نتیجه گیری و پیشنهادات :

برای دستیابی به نسلی سالم ، کارآمد و موثر بر تحصیلات ، علاوه بر مهارت علمی ، واجد رشد ، سلامت روانی و قدرت تاثیر گذار باشند . به این ترتیب به جهت اهمیت در کلیه ابعاد حیات انسانی ، ضرورت آگاهی از آن بر کلیه افراد در هر موقعیت و شرایط بکارگیری اصول اساسی آن در جهت ایجاد زندگی سالم ، مفید و رو به تکامل آشکار می شود . در سطح مدارس با بهره گیری از فنون روانشناسی و مشاوره و همکاری با روانشناسان ، سعی می کنند در ارائه هرچه بهتر این آموزش ها تلاش نمایند .

بسیاری از روانشناسان آموزشی با کودکان کار می کنند که یادگیری ، درک یا برقراری ارتباط با دیگران برایشان مشکل است یا ممکن است مشکلات رفتاری داشته باشند .

روانشناسی مانند هر رشته دیگری که به انسان مربوط می شود ، استا نیست . با تغییر درک ما از رفتار انسان در کلاس درس ، کاربرد اصول روانشناسی نیز می کند . اگرچه گرایشهای دیگر در روانشناسی وجود دارد ، اما روانشناس آموزشی اصول اساسی رفتار انسانی را که می تواند یادگیری را شکل دهد ، آموزش می دهد و بررسی می کند . روانشناسی همچنین به آموزش کمک می کند تا از اندازه گیری ها و ارزیابی ها به درستی استفاده کنند تا بهتر بفهمند فراگیران در کجای یادگیری خود قرار دارند .

پیشنهادات

روانشناسی تاثیر بسزایی بر آموزش و پرورش و شیوه های آن است و یکی از مجموعه های آن به عنوان روانشناسی تربیتی می پردازد . استفاده از روانشناسی می تواند باعث بهبود بسیاری از مشکلاتی می شود که در فرایند آموزش به وقوع می پیوندد، امروزه با تاثیری که روانشناسی در نظام آموزشی داشته است بسیاری از این مسائل رو به بهبود است .

- 1- ذهنیت رشد^۳ باورها یا ادراک فراگیران در مورد هوش و توانایی ، بر عملکرد شناختی و یادگیری آنها تاثیر می گذارد ،
- 2- محدودیت نظریه های مرحله ای رشد : رشد و یادگیری شناختی به مراحل کلی نظریه های رشد محدود نمی شود تحقیقات نشان می دهد که رشد شناختی و یادگیری انسان محدود به مراحل کلی که روانشناسان رشد گفته اند ، نمی شود
- 3- بازخورد^۴ : بازخورد واضح، توضیحی در یادگیری فراگیر مهم است . این اصل انگیزه یادگیری فراگیران رو افزایش می دهد .
- 4- انگیزه درونی^۵ : سه مورد باعث افزایش انگیزه درونی هر فرد می شود

- خودمختاری
- تسلط
- هدف

³. Growth Mindset

⁴. Feedback

⁵. Intrinsic motivation

منابع :

مقاله با مضمون نقش روانشناسی در ارتقای کیفیت آموزش از آقای یدالله کوثری
مهارت های آموزشی و پرورشی ، پیشین
لطف آبادی ، حسین؛ روانشناسی تربیتی ، تهران ، ویرایش ، 1384 ، چاپ اول